

Motion till riksdagen 2013/14: MJ299

av **Jens Holm m.fl. (V)**

Kemikalier i vår omvärld

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	4
3.1	Förändring av Reach	4
3.2	Ekonomiska styrmedel och förbud	4
3.3	Strängare nationella förbud	5
3.4	Giftfri vardag	5
3.5	Ett grönt kemikalieinstitut	5
3.6	Öronmärkta pengar till miljötoxikologisk forskning	5
3.7	Nanoteknologi	6
3.8	Förbud mot azofärger	6
3.9	Förbud mot andra farliga kemikalier	6
3.10	Parakvat	8
3.11	Begränsa transfetterna	8
3.12	Inga farliga leksaker	8
3.13	Förbud mot hormonstörande parabener riktade till barn	9
3.14	Kreosot	9
3.15	Införande av en mellanstatlig kemikaliepanel	9

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förändringar av EU:s kemikalielagstiftning, Reach.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU:s regelverk bör ge enskilda länder större möjligheter att införa strängare regler för produkter av miljö- och folkhälsoskäl.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta ett grönt kemikalieinstitut.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om öronmärkta pengar till miljötoxikologisk forskning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör införas anmälningskrav för de produkter som innehåller nanomaterial.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om azofärgämnen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud mot perfluorerade ämnen (PFOA).
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nonylfenoletoxilat.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud mot blyammunition samt om utfasning av bly i elektronikprodukter och i varor som barn kommer i kontakt med.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud mot triklosan, triklokarban och silver som tillsatser i olika konsumentprodukter.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett totalförbud mot bisfenol A och andra farliga bisfenoler.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att färger som innehåller kadmium bör förbjudas.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud mot deka-BDE samt om att se över möjligheterna att förbjuda användning av andra farliga bromerade flamskyddsmedel.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med lagförslag mot användning av ftalater.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör redovisa för riksdagen på vilket sätt man arbetat med parakvatfrågan sedan riksdagsbeslutet i april 2011.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lagstiftning om transfetter.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör införa förbud mot produkter som innehåller propyl- och butylparabener och riktar sig till barn under tre år.

Fel! Okänt namn på

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kreosot bör beskattas som andra bekämpningsmedel.¹
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införande av en mellanstatlig kemikaliepanel.

¹ Yrkande 18 hänvisat till SkU.

Fel! Okänt namn på

Inledning

Det finns över 100 000 olika kemikalier inrapporterade inom EU, men vi har enbart kunskap om några få procent av dessa. För att klara en säker kemikalieanvändning krävs således ökad forskning och ett mer heltäckande regelverk både nationellt och på EU-nivå. Vid bedömning av kemikalier ska försiktighetsprincipen gälla. Det innebär att förebyggande åtgärder ska vidtas vid hot mot hälsa eller miljö även om osäkerhet råder om hoten. Inga nya kemikalier ska börja användas innan deras eventuella negativa påverkan har testats. Kemikalier med egenskaper som är bristfälligt kända ska bedömas som farliga tills de granskats.

2.1 Förändring av Reach

EU:s kemikalielagstiftning Reach började som ett ambitiöst projekt men har successivt urvattnats. Reach är därför i stort behov av förändringar för att förbättra hanteringen av kemikalier inom EU. Vi anser att Sverige bör ta initiativ till att skärpa Reachs regler inom framförallt följande områden:

- ? Regelverket bör revideras så att barns hälsa sätts som första prioritet.
- ? Hormonstörande ämnen måste regleras i ökad grad.
- ? Det måste införas en substitutionsprincip minst i enlighet med det ursprungliga förslaget från kommissionen.
- ? Fler lågvolymsämnen bör omfattas av Reach.
- ? Nanomaterial bör införlivas i Reach.
- ? Reglerna måste genomgående tillåta att man beaktar kombinationseffekter.
- ? Varuperspektivet, dvs. klassificering och märkning av kemiska produkter i varor, måste stärkas.
- ? Bevisbördan för att lista ett ämne som särskilt farligt bör sänkas.
- ? Ett nytt direktiv för textilprodukter bör införas liknande det som finns för elektriska och elektroniska produkter; RoHS.

Vad som ovan anförs om förändringar av Reach bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2.2 Ekonomiska styrmedel och förbud

I regeringens budgetproposition för 2014 aviseras en utredning om ekonomiska styrmedel för att minska spridningen av miljö- och hälsofarliga ämnen i varor och konsumentprodukter. Utredningen ska särskilt undersöka möjligheterna att införa en skatt på skadliga kemikalier. Vänsterpartiet välkomnar regeringens initiativ men tycker att det är viktigt att framhålla att ekonomiska styrmedel aldrig bör ersätta förbud.

2.3 Strängare nationella förbud

EU:s regelverk bör ge enskilda länder större möjlighet att införa strängare regler på produkter av miljö- och folkhälsoskäl. Det är rimligt att en högre politisk miljöambition i sig ska kunna vara ett skäl för att godkänna strängare regler i ett medlemsland. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2.4 Giftfri vardag

Kemikalieinspektionen har på uppdrag av regeringen tagit fram en handlingsplan för en giftfri vardag. Handlingsplanen är en del av arbetet med att nå riksdagens miljö kvalitetsmål Giftfri miljö. I Kemikalieinspektionens uppdrag ingår det att samarbeta med andra myndigheter, näringslivet, forskarsamhället, miljöorganisationer och konsumentorganisationer.

Vänsterpartiet tycker att uppdraget Giftfri vardag är bra och bör utvecklas. Därför ökar vi anslaget i vår budget med 50 miljoner kronor 2014 och 75 miljoner kronor 2015 och 2016. Pengarna ska användas till att stärka arbetet med att riskbegränsa och fasa ut allmänkemikalier och bekämpningsmedel samt stärka kunskapen om deras påverkan på miljön.

2.5 Ett grönt kemikalieinstitut

Begreppet grön kemi står för uppfinnande av kemiska produkter och processer som minskar eller helt eliminerar användandet eller bildandet av farliga ämnen. Grön kemi är en viktig del i en hållbar kemikalieproduktion och kemikalieanvändning. Vänsterpartiet anser att detta område behöver utvecklas mer och föreslår, i likhet med Kemikalieinspektionen, att ett svenskt kemikalieinstitut inrättas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2.6 Öronmärkta pengar till miljötoxikologisk forskning

Sverige har tidigare haft en solid forskningstradition inom miljögiftsforskningen, men vi har tyvärr halkat efter. Trots detta har vi fortfarande en viktig roll internationellt, vilket vi bör ta vara på. Ett mycket viktigt forskningsområde är det miljötoxikologiska området. Dessvärre har inga pengar avsatts till sådan forskning de senaste åren. Vi anser därför att öronmärkta pengar till miljötoxikologisk forskning bör införas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet avsätter 25 miljoner kronor till miljötoxikologisk forskning i vår budgetmotion.

Fel! Okänt namn

2.7 Nanoteknologi

Nanoteknik innebär att man ändrar partikelstorlek, vilket gör att ämnen kan få andra egenskaper än normalt. Tekniken kan användas inom en mängd olika områden. Idag används det främst för ytbeläggningar, men användningen ökar inom alla branscher. I och med att storleken på partiklarna ändras påverkas miljö och hälsa på ett annat sätt än med partiklarnas ursprungliga storlek. Kunskapsläget är fortfarande mycket begränsat, varför det behövs höga säkerhetskrav samt ökad forskning inom området. Vänsterpartiet välkomnar att regeringen i september 2012 tillsatte en utredning för att ta fram en nationell handlingsplan för hur hantering av nanomaterial kan ske säkert. Åtgärder behövs dock redan nu för att minimera risker.

Som nämndes tidigare i motionen, anser Vänsterpartiet att Reachförordningen behöver ses över så att den även omfattar nanopartiklar. Utöver detta anser vi att det bör införas anmälningskrav för de produkter som innehåller nanomaterial. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2.8 Förbud mot azofärger

Azofärgämnen är kemiskt framställda ämnen som används som färgämnen i livsmedel, t.ex. i godis, läsk, bakverk, sylt och tuggummi. Idag finns tio olika former av azofärger på den svenska marknaden. Innan Sveriges EU-anslutning var azofärgämnen förbjudna eller fick endast användas i begränsad omfattning. Sedan 1999 tvingar EU Sverige att acceptera azofärgämnen i livsmedel. Azofärger kan ge upphov till allergiska reaktioner, som exempelvis utslag, astma, nässelfeber och eksem. Redan allergiska personer och barn riskerar särskilt att drabbas av azofärgerna. Azofärgämnen fyller ingen hälsomässig funktion, utan fungerar endast som ett sätt att färga främst sötsaker. Godis och sötsaker kan få ännu klarare färger med hjälp av azofärgämnen. Det kan av vissa upplevas som positivt. Men de negativa effekterna av azofärgerna i form av allergireaktioner och att i synnerhet barn riskerar att drabbas överväger klart de positiva. Därför bör azofärgämnen förbjudas. Frågan om ett förbud bör även drivas i EU. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2.9 Förbud mot andra farliga kemikalier

- ? Perfluorerade ämnen, bl.a. PFOA, återfinns nästan överallt i miljön. Vanliga produkter där perfluorerade ämnen kan ingå är impregnerat papper och textilier, rengöringsmedel och brandsläckningsskum. En reglering av PFOA är på gång inom EU, men vi anser att Sverige bör gå före och införa nationella begränsningar mot PFOA och andra perfluorerade ämnen med motsvarande farliga egenskaper. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

- ? Nonylfenoletoxilat finns bl.a. i textilier. Kemikalien är mycket giftig för vattenlevande organismer och tillhör en grupp av ämnen som prioriteras i EU:s vattendirektiv och Stockholms stads arbete med nya gifter. Vi anser att nonylfenoletoxilat bör förbjudas i alla varor som kommer i kontakt med barn. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.
- ? Den borgerliga regeringen upphävde det förbud mot blyammunition som skulle ha trätt i kraft 2008 genom en överenskommelse mellan Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Vi anser att förbudet bör införas, dock med ett undantag för kuljakt då det ger små miljövinster och konsekvenserna för djurskyddet är större. En tidsplan för utfasning av bly i elektronikprodukter samt i varor som barn kommer i kontakt med bör även införas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.
- ? Användningen av silver, triklosan och triklokarban blir allt vanligare och det är ämnen som kan bidra till utvecklingen av resistent bakterier. Dessa ämnen finns i sportkläder, deodoranter, strumpor, tandborstar och tvättmaskiner. Vi anser att ett förbud mot triklosan, triklokarban och silver som tillsatser i olika konsumentprodukter bör införas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.
- ? Bisfenol A är ett hormonstörande ämne som kan leda till diabetes och hjärt-kärlsjukdomar hos vuxna samt beteendestörningar hos barn. Bisfenol A används för att göra plastprodukter hårdare. Bisfenol A finns också i en mängd andra produkter, exempelvis kvitton, förpackningar och vid s.k. relining av rör. Vid förslitning eller skada släpper dock varan ifrån sig ämnet, och vi riskerar att få det i oss. Förbud finns nu mot bisfenol A i barnmatsförpackningar och nappflaskor, vilket är positivt. Industrin kan dock lätt ta fram nya bisfenoler vid ett förbud mot bisfenol A. Därför anser Vänsterpartiet att ett totalförbud mot bisfenol A och andra farliga bisfenoler bör införas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.
- ? I oktober 2012 kom en rapport från Svenskt vatten som visar att halterna av tungmetallen kadmium är kraftigt förhöjda intill många konstskolor. Orsaken är att tungmetallen används i flera konstnärsfärger. Eftersom det idag finns färger utan kadmium anser Vänsterpartiet att färger som innehåller kadmium bör förbjudas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.
- ? Den borgerliga regeringen har avskaffat förbudet mot det bromerade flamskyddsmedlet deka-BDE, ett ämne som på många sätt liknar miljögifterna PCB och DDT. Det är mycket viktigt att förbudet återinförs. Vi vill även att regeringen ser över möjligheterna att förbjuda användning av andra farliga bromerade flamskyddsmedel. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.
- ? Ftalater är samlingsnamnet på en grupp kemiska ämnen som är baserade på ämnet ftalsyra. Ftalater används bland annat som mjukgörare i plast. Några ftalater misstänks vara så skadliga att de är förbjudna i alla leksaker och barnavårdsartiklar. Ftalater kan nämligen läcka ut ur plast och tas upp av kroppen. Regeringen har uppdragit åt Kemikalieinspektionen att göra

Fel! Okänt namn på

en kartläggning av användningen av ftalater och förekomsten av alternativa ämnen och material. Vänsterpartiet tycker att initiativet är bra men vi ställer oss kritiska till tonvikten på industrins frivillighet. Vi uppmanar därför regeringen att skyndsamt återkomma med förslag till riksdagen som innehåller lagstiftning mot användning av ftalater. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2.10 Parakvat

Det farliga bekämpningsmedlet parakvat är förbjudet i Sverige och inom hela EU. Men merparten av den soja som används i Sverige och EU kommer från Sydamerika. Där förekommer storskalig användning av parakvat när soja odlas, trots att det kan skada människor och miljö. I april 2011 beslutade riksdagen att Sverige inom EU och internationellt ska fortsätta att arbeta för att användningen av bekämpningsmedlet parakvat stoppas. Riksdagen beslutade också att lantbrukare ska ges förutsättningar att sluta köpa djurfoder som odlats med hjälp av det giftiga bekämpningsmedlet. Vänsterpartiet förväntar sig att regeringen lever upp till det beslutet samt skyndsamt redovisar för riksdagen på vilket sätt man arbetat med parakvatfrågan sedan riksdagsbeslutet i april 2011. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2.11 Begränsa transfetterna

Många studier har visat på en koppling mellan transfetter och olika sjukdomar. Om man anlägger ett klass- och generationsperspektiv ser man att låginkomsttagare och ungdomar ofta är överrepresenterade vad det gäller konsumtion av transfetter. Trots detta har användningen av transfetter i livsmedel inte reglerats i lag i Sverige. I stället har man försökt påverka livsmedelsindustrin genom diskussioner, något som inte har gett tillräckliga resultat. Flera andra länder, exempelvis Danmark, har däremot reglerat användningen av transfetter. I mars 2011 beslutade riksdagen att Sverige skulle följa det danska exemplet och lägga fram en lag som förbjuder användningen av industriellt framställda transfetter i livsmedel. Dessvärre har regeringen negligerat att verkställa detta riksdagsbeslut.

Med anledning av transfetters skadliga inverkan på hälsan anser Vänsterpartiet att regeln om att högst två procent av den totala fettmängden i ett livsmedel får härstamma från industriellt framställt av transfett bör lagfästas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2.12 Inga farliga leksaker

Barn är mer utsatta för kemikalier och påverkas lättare av dessa. I dag utsätts barn för både cancerframkallande, mutagena och reproduktionsstörande material i sina leksaker. Det är inte acceptabelt. Vi anser att Sverige bör in-

föra regler som helt förbjuder farliga plaster, kemikalier, inklusive metaller och doftämnen i barns leksaker och föreslår det i vår motion 2013/14:C280 Konsumentfrid och skuldsättning.

2.13 Förbud mot hormonstörande parabener riktade till barn

Parabener är en grupp ämnen som fram till 2010 använts i allt fler produkter enligt statistik från Kemikalieinspektionen. De används som konserveringsmedel och återfinns bl.a. i kosmetika och hudkrämer. Propyl- och butylparabener kan enligt studier skada pojkars och mäns fertilitet och motverka testosteronproduktionen. I Danmark har man med försiktighetsprincipen som grund infört förbud mot dessa två typer av parabener i produkter riktade till barn under tre år.

Enligt försiktighetsprincipen bör Sverige införa förbud mot produkter som innehåller propyl- och butylparabener och riktar sig till barn under tre år. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2.14 Kreosot

Kreosot är klassificerat som cancerframkallande och innehåller flera substanser med hälsofarliga egenskaper. Kreosot är ett bekämpningsmedel som idag används främst för impregnering av järnvägssliprar, el- och telefonstolpar. Användningen av kreosot begränsades på 1980-talet. Innan dess fanns inga regler som hindrade att kreosotimpregnerat trä användes i byggnader.

De senaste åren har kreosot utvärderats av Sverige och KemI inom ramen för granskningsprogrammet i EU. Den svenska utvärderingen ligger till grund för ett beslut som innebär att det ska bli möjligt att använda kreosot ytterligare fem år från och med den 1 maj 2013.

I Sverige är kreosot befriat från den skatt på bekämpningsmedel som annars gäller. Med anledning av kreosots giftighet anser Vänsterpartiet att denna skattefrihet bör tas bort. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2.15 Införande av en mellanstatlig kemikaliepanel

Det är mycket viktigt att vi får en större kunskapsbas om kemikaliernas påverkan, varför vi föreslår att en kemikaliepanel, likt FN:s klimatpanel, inrättas. I denna panel ska oberoende forskare inom olika kompetensområden mötas för att utveckla och förbättra kunskapen om kemikalier samt deras betydelse för människa och miljö. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 24 september 2013

Jens Holm (V)

Torbjörn Björlund (V)

Hans Linde (V)

Siv Holma (V)

Kent Persson (V)